

Regionstyrelsen

Yttrande över utredningen En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Socialdepartementet över utredningen En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Socialdepartementet har remitterat utredningen *En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)*, till Region Stockholm för yttrande.

Regeringen beslutade den 7 juli 2022 kommittédirektiv om ungdomskriminalitetsnämnder – en ny ordning för att förebygga brottslighet (dir. 2022:106). Utredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder med utgångspunkt från den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder. Utredningen föreslår bland annat att det inrättas en ny myndighet, Myndigheten mot ungdomskriminalitet med regionala beslutsorgan som fattar beslut om individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga under 18 år som riskerar att hamna i allvarlig brottslighet.

Region Stockholm är positiv till åtgärder som kan bidra till att bryta utvecklingen av antisocialt beteende hos barn och unga. Region Stockholm anför dock att utredningens förslag kan ha fler konsekvenser för de hälso- och sjukvårdsverksamheter som kommer i kontakt med målgruppen, än vad som framgått i utredningen. Region Stockholm ser att det finns behov av kompetenshöjande insatser kring evidensbaserade metoder inom hälso- och sjukvård bland beslutsorganen samt att föreslagna åtgärder innebär att kapaciteten att genomföra evidensbaserade insatser med effekt på

antisocial utveckling behöver öka. Beräkningar om kostnader som presenterats i utredningen bedöms sakna underlag om vad ett ökat antal hälso- och sjukvårdsinsatser har för konsekvenser inom regionerna och att eventuella besparingar mot denna bakgrund ligger långt fram i tiden.

Bakgrund

Socialdepartementet har remitterat utredningen *En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)*, till Region Stockholm för yttrande.

Den 7 juli 2022 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder. Den 16 februari 2023 kortades uppdragstiden genom tilläggsdirektiv som innebar att redovisningen av uppdraget skulle ske fem månader tidigare än planerat, den 27 mars 2024. Enligt utredningens direktiv ska förslagen syfta till att skapa tydligare åtgärder från samhället när barn och unga hamnar i kriminalitet. Åtgärderna ska vara tidiga, tillräckliga och bättre samordnade för att förhindra fortsatt brottslighet. Enligt direktiv skulle utredningen omfatta:

- En beskrivning av den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder inklusive en redogörelse för vilka lärdomar som kan dras
- En analys av möjligheterna till att införa en liknande ordning i Sverige samt
- lämna nödvändiga författningsförslag för att inrätta en ordning liknande den danska med ungdomskriminalitetsnämnder anpassad till svenska förhållanden och regelverk utifrån ett statligt huvudmannaskap.

Utredningen föreslår en ny lag kallad lag om brottsförebyggande åtgärder för barn och unga, som omfattar en särskild ordning för att besluta om och följa upp individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga. Lagen omfattar bestämmelser som reglerar statens och kommunernas ansvar inom den särskilda ordningen, liksom rättigheter och skyldigheter för enskilda. Lagens syfte är att förebygga brottslighet och säkerställa tydliga, konsekventa, och långsiktiga brottsförebyggande åtgärder för barn och unga.

Utredningen presenterar två olika förslag på hur det statliga huvudmannaskapet för den nya ordningen kan organiseras. Båda förslagen

innebär att en ny statlig myndighet med särskilda beslutsorgan inrättas för att fatta beslut om individuella brottsförebyggande åtgärder för enskilda formulerade i handlingsplaner. Myndigheten ska kallas Myndigheten mot ungdomskriminalitet (förkortat MUK). Det första förslaget innebär att Kriminalvården har det statliga huvudansvaret för att följa upp och kontrollera genomförandet av dessa åtgärder. Det andra förslaget innebär att MUK ansvarar för både beslut och uppföljning av de individuella brottsförebyggande åtgärderna.

I båda förslagen ska Polismyndigheten identifiera och hänvisa barn och unga i målgruppen till den nya myndigheten. Förslaget innebär också nya åtaganden för kommunerna under hela processen samt förslag om vissa rättigheter och skyldigheter för enskilda.

Utredningen föreslår att myndighetens organisation och förfarande fastställs i förordning. Enligt förslaget ska myndigheten ha sju regionala beslutsorgan bestående av tre ledamöter. Av dessa ska en ledamot vara eller ha varit domare och denne ska också agera ordförande. Övriga ledamöter ska vara anställda inom Polismyndighet och kommun med erfarenhet av barn och unga.

Målgruppen för den nya myndigheten är barn och unga under 18 år som riskerar att hamna i allvarlig brottslighet, och är därmed inte riktad till samtliga barn och unga som begår brott eller är i riskzonen för att begå brott. I förslaget anges ingen nedre åldersgräns. Bedömningen om den enskildes risk för att hamna i allvarlig kriminalitet ska fattas utifrån ett helhetsperspektiv med utgångspunkt från olika omständigheter för att kunna fånga upp barn och unga i tidigt skede. Detta skiljer sig från tillvägagångssättet i Danmark där det krävs misstanke om allvarliga brott alternativt en brottmålsdom för att en enskild ska vara aktuell för åtgärd genom ungdomskriminalitetsnämnd. Förslaget innebär att det inte är en straffrättslig åtgärd eftersom det inte kräver misstanke om brott för att bedömas vara i behov av åtgärd. Syftet med att införa andra kriterier än i Danmark är att kunna identifiera unga i behov av åtgärder i tidigare skede.

I utredningen framgår att en förutsättning för att utredningens förslag ska kunna genomföras är att det finns ett fungerande informationsutbyte mellan berörda aktörer för bland annat planering och uppföljning av enskildas vårdinsatser. Utredningen bedömer därför att det krävs en mer djupgående separat analys av frågor om sekretess och dataskydd kopplat till den nya ordningen, som inte kunnat inkluderas i utredningen.

Införandet av det statliga huvudmannaskapet föreslås ske genom omfördelning av statliga medel. Utredningen föreslår att omfördelning i första hand sker inom utgiftsområde 9, vilket inkluderar hälso- och sjukvård samt socialomsorg, och utgiftsområde 4, som omfattar rättsväsendet. Som alternativ föreslås i utredningen att delvis finansiera kostnaderna genom en höjning av avgiften till Brottsofferfonden. I utredningen framgår att det finns potential för besparingar på lång sikt.

Region Stockholms yttrande

Region Stockholm är positiv till åtgärder som kan bidra till att bryta utvecklingen av antisocialt beteende hos barn och unga. Region Stockholm anför dock att utredningens förslag kan ha fler konsekvenser för de hälso- och sjukvårdsverksamheter som kommer i kontakt med målgruppen, än vad som framgått i utredningen. Regionen framhåller att målgruppens problematik inte sällan är komplex, och omfattar utöver sociala problem även missbruksproblematik och psykisk ohälsa. Även processen att identifiera vilka individer som befinner sig i riskzon för att hamna i allvarliga brottslighet behöver inkludera sådana omständigheter, varför kompetens inom dessa områden kommer att vara nödvändig.

Utredningen föreslår att hälso- och sjukvårdsinsatser ska kunna inkluderas i handlingsplaner som beslutas av Myndigheten mot ungdomskriminaliteten. Region Stockholm erfar att det mot detta faktum är väsentligt att stärka kunskaperna kring evidensbaserade metoder inom hälso- och sjukvård bland beslutsorganen, i synnerhet socialnämnder som lämnar underlag för beslut. Genom att stärka kunskaperna om evidensbaserade metoder ökar förutsättningarna för att barn och unga får rekommendationer som möter behoven i de individuella fallen samt ger önskad effekt.

En ökning av kapaciteten att genomföra evidensbaserade insatser med effekt på antisocial utveckling behöver öka, oavsett om sådana insatser ska utföras inom hälso- och sjukvården eller socialtjänst. Ansvarsfördelningen mellan de kommunala och regionala insatserna behöver vara tydlig för att säkerställa att barn och unga får nödvändiga insatser utan tvivel om vem som ska tillhandahålla dessa. Region Stockholm bedömer att hälso- och sjukvårdsinsatser kan komma att bli en vanligt förekommande åtgärd i de handlingsplaner som beslutas av Myndigheten mot ungdomskriminalitet. Utöver att detta i sin tur skulle innebära en markant ökning av ärenden inom regionen så framhåller Region Stockholm även att hälso- och sjukvårdsinsatser ges på frivillig basis såvida inte förutsättningarna är sådana att tvingande lagstiftning träder i kraft.

Region Stockholm noterar även att eventuella förändringar i sekretessbrytande bestämmelser kan komma att påverka arbetsprocessen inom hälso- och sjukvårdsverksamheter som kommer i kontakt med målgruppen.

Ekonomiska konsekvenser

I det fall föreslagna åtgärder finansieras genom omfördelning av statliga medel inom utgiftsområde 9, som omfattar hälso- och sjukvård samt social omsorg, kan det innebära ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Utöver detta kommer ett ökat behov av utredningar och behandlingar för en målgrupp med mångfacetterad problematik att innebära ekonomiska konsekvenser för Region Stockholms verksamheter på kort och lång sikt. För att kunna tillhandahålla hälso- och sjukvårdsinsatser för målgruppen kommer det att krävas ytterligare resurser i form av personal och kompetensförstärkning. Beräkningar om kostnader som presenterats i utredningen bedöms sakna underlag om vad ett ökat antal hälso- och sjukvårdsinsatser har för konsekvenser inom regionerna och att eventuella besparingar mot denna bakgrund ligger långt fram i tiden.

Emma Lennartsson
Regiondirektör

Mikael Ohrling
Sjukvårdsdirektör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av utredningen En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30).

Beslutsexpediering

1. Socialdepartementet

Godkänd av Emma Lennartsson, 2024-08-13